

І. В. Огірко, О. Ю. Бігальська

Українська академія друкарства

ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯ ПРО ДОМОГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Наводиться інформація про інтернет-видання, які досліджують стан та умови життя домогосподарств України, зокрема вказується їх адреса в інтернеті та здійснюється короткий опис їх суті.

Домогосподарство, рівень життя, рівень забезпеченості основними засобами, сукупні витрати, прожитковий мінімум, середній розмір домогосподарства, грошові доходи

Перехід від командної до ринкової системи принципово змінює роль окремих складових частин національної економіки та взаємозв'язки між ними. Важливі структурні зрушення відбулись у секторі домогосподарств. Зниження

реальних доходів населення внаслідок стрімкого звуження зайнятості, падіння реальної ціни праці, знецінення заощаджень у перші роки ринкових перетворень, зміна національних соціальних стандартів, помітно погіршили умови відтворення людського капіталу, негативно позначилися на споживанні і заощадженнях домогосподарств. Відновлення зростання національної економіки до певної міри активізувало виконання домогосподарствами властивих їм функцій. Водночас економічне піднесення усе ще не забезпечило суттєвого підвищення рівня зайнятості, реальних доходів вітчизняних домогосподарств та їх ефективного споживання. Це визначає актуальність та необхідність дослідження цієї теми.

В економічній науці проблема споживання та забезпечення основними засобами домогосподарств не є новою. Аналіз різних аспектів споживання населення займав помітне місце у працях класиків економічної науки — А. Тюрго, А. Сміта, Т. Мальтуса, Д. Рікардо, Дж. С. Міля, К. Маркса, Г. Госена, А. Маршала, М. Туган-Барановського, А. Пігу, Є. Слуцького. Серед вітчизняних дослідників цієї проблеми варто назвати І. Бондар, С. Злупка, А. Колота, І. Малого, О. Онищенко, І. Радіонову та ін.

Різні інтернет-видання про домогосподарства України описують різноманітні сторони їх життя. Одні розповідають про рівні життя і забезпеченості основними матеріальними і нематеріальними ресурсами, тим самим оцінюючи економічний розвиток як домогосподарства, так і держави загалом, інші оцінюють демографічний аспект. Однак деякі з них, керуючись соціальними даними, оцінюють соціальний розвиток по регіонах та Україні загалом.

Проте всі інтернет видання аналізують домогосподарства зі сторін, які найбільше цікавлять читачів та зацікавлених осіб. Зокрема, майже у кожному описуються та аналізуються такі показники як середній розмір домогосподарства, сукупні витрати, грошові доходи, прожитковий мінімум тощо.

У виданні **«Аграрний сектор України»** [1] аналізуються витрати і ресурси домогосподарств України за дев'ять місяців 2009 року (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств). Зокрема зазначається, що середньомісячні загальні доходи одного домогосподарства становили 2854 грн (міського — 2976 грн, сільського — 2580 грн). У середньому на одного члена домогосподарства загальні доходи становили 1098 грн на місяць (у міських — 1172 грн, сільських — 941 грн). Автори статті дослідили, що рівень середньомісячних загальних доходів однієї особи у 1,8 раза перевищив рівень встановленого у III кварталі 2009р. прожиткового мінімуму (626 грн). Частка населення із середньодушовими загальними доходами у місяць нижче прожиткового мінімуму зменшилася порівняно з січнем–вереснем 2008р. на 1,6 в.п. і становить 16%. Серед мешканців міст, як і у відповідному періоді 2008р., ця група становила 13% населення, серед селян — 22% (27%). Наводяться дані про середньомісячні сукупні витрати одного домогосподарства за дев'ять місяців 2009 р., які становили 2704 грн, що на 5% більше,

ніж у відповідному періоді 2008 р. (міське витрачало в середньому за місяць 2858 грн, сільське — 2358 грн). У середньому на одного члена домогосподарства сукупні витрати становили 1040 грн на місяць (у міських — 1125 грн, у сільських — 861 грн).

Скорочення у січні–вересні 2009р. порівняно з аналогічним періодом 2008р. реальних наявних доходів населення вплинуло на зміни у структурі сукупних витрат. Найвагомішою статтею (52%) сукупних витрат домогосподарств залишалися витрати на харчування. Порівняно з дев'ятьма місяцями 2008р. частка цих витрат збільшилася на 2 в.п. На купівлю непродовольчих товарів та оплату послуг домогосподарства направляли третину усіх витрат, що на 0,9 в.п. менше, ніж у січні–вересні 2008р. Витрати на алкогольні напої та тютюнові вироби становили відповідно 1,5% та 1,7% сукупних витрат домогосподарств (у січні–вересні 2008р. — 1,4% і 0,8%).

На купівлю непродовольчих товарів та послуг домогосподарства щомісячно спрямовували 32% сукупних витрат. На утримання житла, воду, електроенергію, газ та інші види палива пересічне домогосподарство витрачало — 9%, на оновлення гардеробу — 5%, на інші напрями споживання від 3% до 1,4% сукупних витрат.

Споживчі витрати на вищезазначені цілі міських домогосподарств у 1,6 раза перевищували аналогічні витрати в сільських домогосподарствах.

У структурі сукупних витрат домогосподарств оплата житла, комунальних продуктів та послуг становила 8% або 204 грн на місяць (у січні–вересні 2008 р. — 6% або 161 грн). Міське домогосподарство на такі цілі в середньому щомісяця витрачало 246 грн, сільське — 111 грн.

Свої потреби домогосподарства задовольняли за рахунок ресурсів, які надходили з різних джерел. Середньомісячні сукупні ресурси одного пересічного домогосподарства за дев'ять місяців 2009р. становили 2987 грн (міського — 3122 грн, сільського — 2684 грн) і зросли порівняно з січнем–вереснем 2008р. загалом по Україні на 4% (у міських поселеннях — на 3%, а в сільській місцевості — на 8%). У середньому на одного члена домогосподарства сукупні ресурси становили відповідно 1149 грн, 1229 грн та 980 грн.

Частка грошових доходів у структурі сукупних ресурсів домогосподарств збільшилася порівняно з січнем–вереснем 2008р. на 0,9 в.п. і становила 88%. У міських домогосподарствах вона збільшилася на 1 в.п., у сільських — на 0,7 в.п. і становила відповідно 91% та 82%.

Отже, автори проаналізованого інтернет-видання усю свою увагу зосереджують на аналізі та систематизації інформації, яка стосується рівня життя та забезпеченості домогосподарств України та аналізують його динаміку.

У інтернет-виданні Головного управління статистики у Дніпропетровській області [3] спостерігають за умовами життя домогосподарств у Придніпровському економічному районі. Наводяться різноманітні збірники, за якими можна характеризувати рівень життя членів господарств. Один з них — це статистичний збірник «*Стан здоров'я населення Дніпропетровської*

області у 2008 році». Інформація, наведена у збірнику, характеризує суб'єктивну оцінку стану здоров'я членів домогосподарств; рівень доступності для них медичної допомоги, можливості придбати ліки та медичне приладдя; захворюваність за видами хвороб; окремі питання, пов'язані з лікуванням у лікарнях, суб'єктивну оцінку впливу на стан здоров'я наслідків Чорнобильської катастрофи; показники народжуваності дітей жінками у віці 15 років і старшими; дані щодо тютюнокуріння тощо.

Основні показники подаються по всіх домогосподарствах України, Придніпровського економічного району в цілому та по окремих регіонах, які входять до його складу (Дніпропетровська, Запорізька та Кіровоградська області).

Крім того, у збірнику вміщено відомості про забезпеченість населення області медичними кадрами, лікувальними закладами та ліжками, обсяг продажу медичних товарів та коливання цін на Дніпропетровщині протягом останніх років.

Статистичний збірник *«Соціально-демографічні характеристики домогосподарств Дніпропетровської області у 2009 році»* містить інформацію про характеристику домогосподарства щодо складу, житлових умов, наявності та використання земельних ділянок, худоби, птиці та бджіл; антропометричних даних, а також — рівень освіти та статус зайнятості членів домогосподарства.

Основні показники подаються по всіх домогосподарствах України та окремих регіонах, що входять до складу Придніпровського економічного району.

У статистичному збірнику *«Самооцінка домогосподарствами Дніпропетровської області рівня своїх доходів та матеріального добробуту»* (за даними вибіркового опитування домогосподарств у січні 2009 року) наводяться дані про зміну економічного становища за останні 12 місяців, очікувань домогосподарств стосовно перспектив цих змін у наступні 12 місяців, а також їх думки стосовно перспектив розвитку економіки України.

Самооцінка домогосподарствами рівня своїх доходів містить інформацію про суб'єктивне визначення рівня достатності річних доходів домогосподарства для того, щоб робити заощадження, для задоволення основних потреб; дані про обмежені споживчі можливості окремих груп домогосподарств через нестачу коштів; суб'єктивне визначення розміру середньодушового грошового доходу, який домогосподарство вважає достатнім для того, щоб не відчувати себе бідним.

Інформація, наведена у статистичному збірнику *«Наявність у домогосподарствах Дніпропетровської області товарів тривалого користування у 2008 році»* про наявність у домогосподарствах товарів тривалого користування, подана не тільки показниками рівня забезпеченості ними, а й даними щодо окремих характеристик товару: вітчизняне або імпортне виробництво, термін використання тощо.

Збірник містить інформацію, яка характеризує наявність у домогосподарствах товарів тривалого користування, по Дніпропетровській області порівняно з даними по Україні та Придніпровському економічному району.

У статистичному збірнику *«Витрати і ресурси домогосподарств області»* (щоквартально) наведено результати дослідження витрат і доходів домогосподарств щоквартально порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Збірник містить інформацію про життєвий рівень населення, його характеристику за структурою доходів та витрат, а також — дані про споживання продовольчих, непродовольчих товарів та послуг, індекси споживчих цін на окремі їх види, дані про заробітну плату, інформацію про доходи та витрати населення.

У першому волинському незалежному інтернет-виданні *«Волинська правда»* [2] йдеться про волинське домогосподарство сімейного типу. Наводяться дані про те, що у Волинській області нараховується близько 340 тис. домогосподарств, з яких 52% проживає в міських поселеннях. Середньостатистична волинська сім'я складається з трьох осіб і є однією з найчисельніших в Україні. Зазначається, що понад третина домогосподарств — це сім'ї з чотирьох і більше осіб. Великі родини більш характерні для сільської місцевості. Як зафіксувало Головне управління статистики у Волинській області, майже половина домогосподарств мають у своєму складі дітей до 18 років, з яких у двох третинах виховується по одній дитині (цей показник є одним з найнижчих в Україні), трохи більше чверті — мають двоє дітей. Кожне дев'яте домогосподарство виховує трьох і більше дітей, тоді як в Україні — одне із двадцяти шести. Серед домогосподарств з дітьми, кожне друге складається з двох дорослих осіб, два із п'яти — трьох і більше. Водночас в області близько 4 тис. домогосподарств з дітьми — неповні родини, в яких немає одного чи обох батьків. Серед неповних сімей — дві третини не мають батька, чверть — обох батьків і проживають з родичами або з іншими особами. Кожна третя сім'я, в якій немає батьків, виховує по одній дитині, одна із чотирьох — дві дитини. З числа домогосподарств без дітей третина — одинаки, причому близько 60% з них у непрацездатному віці.

Щодо рівня зайнятості населення, то дві третини домогосподарств Волині складаються зі спроможних працювати осіб. У середньому два домогосподарства з п'яти має у своєму складі по одній особі, яка може працювати, стільки ж — по дві, кожне шосте — три особи і більше. Водночас у Волинській області — один з найвищих у країні рівнів економічного навантаження: на десять працюючих припадає в середньому 25 непрацюючих (в сільській місцевості майже 30), від чого значною мірою залежить рівень життя.

У виданні *«UA-Reporter»* [4] йдеться про умови життя домогосподарств з дітьми на Закарпатті. За його даними в області налічується 358,8 тис. домогосподарств. Частка домогосподарств з дітьми віком до 18 років становить 53,2% загальної кількості, що в 1,4 раза більше, ніж у середньому по країні.

Серед домогосподарств області з дітьми майже половина з них складається з однієї дитини, п'ять домогосподарств з одинадцяти — двох, а кожне сімнадцяте — трьох і більше дітей. Умови та рівень життя домогосподарств значною мірою залежать від кількості дорослих осіб у їх складі. Майже

однакові частки — 48,6% та 48,9% домогосподарств з дітьми мають у своєму складі відповідно, дві та три і більше дорослих осіб.

Середньомісячні сукупні витрати домогосподарств області з дітьми порівняно з попереднім роком збільшилися в 1,5 разу та склали в середньому на одного члена в місяць 792,06 грн, зокрема, направляли на харчування 49,3% сукупних витрат. У середньому за добу вартість харчування однієї особи області становила 15,02 грн при 16,59 в середньому по країні.

Споживання майже всіх основних продуктів харчування однією особою в багатодітних домогосподарствах було значно нижчим, ніж в однодітних: м'яса, м'ясопродуктів та сала — на 37,8%, фруктів, ягід, горіхів, винограду, овочів і баштанних, яєць — на 27,3–21,1%, цукру, олії та інших рослинних жирів — на 13,3–12,5%, хліба і хлібних продуктів, молока, молокопродуктів та масла — на 4,8–2,5%. Водночас середньодушове споживання картоплі, риби і рибопродуктів у домогосподарствах, які виховують трьох і більше дітей, було відповідно на 5,0% та 8,3% більше, ніж в однодітних.

На купівлю непродовольчих товарів та оплату послуг домогосподарства з дітьми щомісячно витрачали 28,7% сукупних витрат. У їх структурі 7,4% займали витрати на купівлю одягу та взуття, 6,5% — витрати на оплату житла, води, електроенергії, газу та інших видів палива. На інші види товарів та послуг витрачало від 3,3% до 1,4% сукупних витрат.

Середньомісячні сукупні ресурси одного господарства області з дітьми порівняно з попереднім роком збільшилися на 41,7% та становили в середньому на одного члена 892,00 грн. Основними складовими частинами сукупних ресурсів домогосподарства є оплата праці, пенсії, стипендії та соціальні допомоги, надані готівкою, доходи від самозайнятості та вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства.

1. Аграрний сектор України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agro.ua.net>.
2. Волинська правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pravda.lutsk.ua>.
3. Головне управління статистики у Дніпропетровській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dneprstat.gov.ua>.
4. UA-Reporter.com [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ua-reporter.co>.

ИНТЕРНЕТ-ИЗДАНИЯ О ДОМОХОЗЯЙСТВАХ УКРАИНЫ

В статье наведена інформація о интернет-издательствах, которые исследуют состояние и условия жизни домашних хозяйств Украины, указаны их адреса в интернете и сделано краткое описание их смысла.

INTERNET PUBLISHING ABOUT DOMOGOSPODARSTVA OF UKRAINE

The information about internet-edition which are investigating states and living conditions Ukrainian households is covered in this article. Their internet-address is indicated and short exposition their substance was made.

Стаття надійшла 07.05.2010